

Väinö Syrjälä

SPRÅKBRUKARNAS SYN PÅ LINGVISTISKA LANDSKAP I SVENSK-FINLAND

The language users' view on linguistic landscapes in bilingual Finland

This study focuses on the methodological challenges in studying the views of language users on linguistic landscapes. Although various perspectives have been taken on linguistic landscapes in previous studies, I argue that there is still work to be done to fully integrate language users' own perceptions when analysing the role of linguistic landscapes in society at large. The two main questions here are: what kind of information can a questionnaire offer and to what extent do language users' perceptions correspond to actual language use in the public space? I study these through a questionnaire and through mapping the linguistic landscapes of the bilingual towns of Kauniainen (Grankulla) and Karis (Karjaa) in southern Finland.

The study shows that questionnaires can produce a large quantity of data for comparison with the linguistic analyses of the signs in the respective linguistic landscapes. In the case of the two bilingual towns, the perceptions correspond well with the actual use of the two national languages, Finnish and Swedish. There is a systematic bilingualism on official signs, whereas Finnish is favoured on private signs, even when Swedish is the majority language (as is the case in Karis). Language users' perception of signs in foreign languages is more vague and influenced by other factors than the linguistic landscape itself.

To truly study the preferences and attitudes of actual language users, other methods, e.g. interviews, would be needed. The answers and comments on my questionnaire still show that most informants prefer the language use as it is today. All in all the study of linguistic landscapes, including the views of language users on linguistic landscapes, can introduce new perspectives on the discussion about the status of the national languages in the Finnish society. What the exact role of the linguistic landscape is for the sociolinguistic construction of a bilingual Finnish society is a complex question that this study only scratches the surface of.

1. Inledning

I dagens samhälle omges vi överallt av en stor mängd språk i skriftlig form. Dessutom förekommer flera olika språk i vår omgivning oavsett var vi befinner oss. Även om den språkliga mångfalden i det offentliga rummet kan antas vara viktig för språksituationen på ett specifikt område eller i ett samhälle som helhet, har den inte i någon större utsträckning varit föremål för lingvistiska studier – åtminstone inte i Norden. Först under senare år har forskare inom sociolingvistik runt om i världen börjat intressera sig för

studier av språket i gatubilden, för det som kallas det *lingvistiska landskapet*¹. Men som framgår av Gorters (2014) översikt, är det fråga om ett vitt forskningsfält som kan närmas från flera olika teoretiska utgångspunkter.

Att det lingvistiska landskapet är något som språkbrukare uppmärksammar har tagits upp i tidigare forskning (se t.ex. Landry & Bourhis 1997, Dagenais et al. 2009). Språkbruket i det offentliga rummet kan därmed vara en central faktor i allmänhetens uppfattning av olika språks ställning i samhället. Ett beskrivande exempel ges av Moriarty (2012) som diskuterar hur ändringar i namnbruket på offentliga skyltar orsakade intensiv debatt på en irländsk ort, när lokalbefolkningens språk (engelska) åsidosattes till förmån för ett språk som bättre passade in i myndigheternas ideologi (iriska). Att skyltarna bildar symboliska utrymmen (Ben-Rafael et al. 2006:26) är således relevant, särskilt eftersom lingvistiska landskap samtidigt fungerar som ett viktigt verktyg när (minoritets-)språkens plats i den sociolingvistiska kontexten definieras (Dal Negro 2009:206).

Forskare som Cenoz & Gorter (2006) och Puzey (2012) har påpekat att relationen mellan språkbrukarna och lingvistiska landskap karakteriseras av ömsesidig påverkan. Lingvistiska landskap skapas av olika aktörer som är påverkade av sina egna ideologier, samtidigt som den samhälleliga diskussionen och den allmänna uppfattningen av språksituationen i ett område ofta baseras på vad som kan ses i det lingvistiska landskapet. Andra studier har dock visat att det inte alls behöver finnas någon direkt relation mellan den faktiska språksituationen, hur den uppfattas och lingvistiska landskap, utan flera språkliga och utomspråkliga faktorer påverkar det här förhållandet (Barni & Bagna 2010:15f.). Lingvistiska landskap är dock utan tvivel intressanta i ett samhälleligt perspektiv: som Dal Negro (2009:206) poängterar återspeglar de den aktuella sociolingvistiska situationen samtidigt som det är i lingvistiska landskap som effekten av ideologier och attityder som artikuleras i språkpolicyer blir synlig.

”But how much are the inhabitants of this linguistic landscape aware of the language(s) that surrounds them?” frågar Aiestaran et al. (2010:219) i en studie av uppfattningar kring det lingvistiska landskapet i en stad i Baskien. Jag koncentrerar mig i denna studie på just språkbrukarnas perspektiv på det lingvistiska landskapet i dagens Svenskfinland, mer specifikt i städerna

---

¹ *Lingvistiska landskap* (eng. *Linguistic Landscape* eller *LL*) och motsvarande term används på ett flertal språk för det sociolingvistiska forskningsobjekt som definierats av bl.a. Landry & Bourhis (1997:25). På svenska har även *språkliga landskap* använts som motsvarighet (se Järlehed 2011). För att undvika förväxling med de vidare betydelser som begreppet ”språkliga landskap” har använts i inom tidigare litteratur, använder jag här det mer specifika ”lingvistiska landskap” (för vidare diskussion och närmare om fältets utveckling i Norden se Syrjälä u.a.).

Grankulla och Karis. För att kunna diskutera den funktion skyltarnas språk har för hur språksituationen i samhället som helhet uppfattas, är det viktigt att kartlägga både det lingvistiska landskapets uppbyggnad och språkbrukarnas förhållande till det. Därför måste man dels göra en lingvistisk analys av språket på skyltarna, dels undersöka hur språkbrukarna ser på den språkliga variationen. För att reda ut det senare, har jag valt att genomföra en enkätstudie.

Syftet med denna studie är dels att beskriva den information om lingvistiska landskap som förmedlas genom enkätsvaren och dels att diskutera huruvida dessa svar motsvarar forskarens analys av det lingvistiska landskapet – eller om det finns behov av att särskilt kartlägga språkbrukarnas uppfattningar för att uppnå ett tillförlitligare resultat. Majoriteten av studier kring lingvistiska landskap har baserats enbart på forskarnas lingvistiska analyser, även om det finns allt fler studier där det efterfrågas metoder som inkluderar språkbrukarnas perspektiv (Todd Garvin 2010:253). Även denna studie bidrar till denna diskussion, i och med att fokus ligger på den metodologiska dimensionen av frågan om språkbrukarnas uppmärksamhet på den språkliga mångfalden som ställdes av Aiestaran et al. (2010:219). Samtidigt illustrerar jag med exempel hur de lingvistiska landskapen ser ut och hurdana uppfattningar av språkbruket i offentliga rum språkbrukarna har i dagens Svenskfinland.

2. Lingvistiska landskap och språkbrukarnas perspektiv

Som allt språk handlar även lingvistiska landskap om mänsklig interaktion. Detta gäller både skapandet och tolkningen av lingvistiska landskap. Språket på skyltarna är inte något som finns där av sig självt, utan det skapas av individuella eller institutionella aktörer som påverkas i olika grad av varierande (språkliga) ideologier, attityder och traditioner. Likaså är det relevant att lingvistiska landskap tolkas av de språkbrukare som placerar in specifika skyltar i en vidare samhällelig kontext.

Språkbrukarnas perspektiv på lingvistiska landskap har diskuterats i olika kontexter inom tidigare forskning. Å ena sidan har det undersökts hur läskunnigheten och liknande personliga egenskaper hos språkbrukaren påverkar uppfattningen av lingvistiska landskap (se Juffermans & Coppoolse 2012). Vidare har det diskuterats hur lingvistiska landskap påverkar den språkliga medvetenheten och språkinläringen. Dagenais et al. (2009:266) har kommit fram till att kunskap om språkbruket i det offentliga rummet har en roll för förståelsen av språklig variation och att lingvistiska landskap

därmed kan vara en resurs när man för pedagogiska ändamål vill lyfta fram ett kritiskt perspektiv på språkbruket.

Å andra sidan har det påvisats att det finns en nära relation mellan språkbruket i det offentliga rummet och den sociolingvistiska kontexten som helhet. Som jag nämnde i inledningen går påverkan i denna relation i båda riktningarna. Det lingvistiska landskapet är ett resultat av samverkan mellan olika attityder och ideologier i samhället samtidigt som uppfattningar av den aktuella språksituationen åtminstone till en del baserar sig på det språkbruk som är synligt i det lingvistiska landskapet (Cenoz & Gorter 2006:67f.). Redan forskningsfältets pionjärer Landry & Bourhis (1997:44f.) slog fast att lingvistiska landskap är en viktig faktor när språkbrukarna bedömer vitaliteten hos ett (minoritets-)språk.

Senare studier har delvis ställt sig kritiska till denna förståelse av det lingvistiska landskapet. Mer detaljerade studier (bl.a. Barni & Vedovelli 2012: 28) har visat att språkens förekomst i lingvistiska landskap inte nödvändigtvis är en så central faktor för språkets ställning i samhället, även om språkpolicyer otvivelaktigt bygger på sådana uppfattningar och verkställs för att påverka den bild som skyltarna ger av språksituationen. Att bedöma vilken effekt de olika faktorerna har på uppfattningen av språksituationen – eller som tecken på språkets ställning i det aktuella området – är inte så entydigt eftersom tydliga kausala förhållanden mellan lingvistiska landskap och språkbruket i samhället i övrigt tycks saknas (Barni & Bagna 2010:15f.).

Oavsett är det värt att diskutera samhällets sociolingvistiska strukturer i ljuset av lingvistiska landskap: som bland andra Dal Negro (2009:207) påpekar kan vi nämligen urskilja olika funktioner för det lingvistiska landskapet så att skyltarna samtidigt kan vara inte bara kommunikativa utan även fungera som ett slags identitetsmarkör. Denna symboliska funktion är det som kan utlösa reaktioner hos språkbrukarna när frågor som rör olika språks ställning aktualiseras i samhället (Szabó Gilinger et al. 2012:278). Puzey (2012) illustrerar detta genom att diskutera hur interaktionen mellan beslutsfattarna och språkbrukarna tar sig uttryck i det lingvistiska landskapet. Mynigheternas stöd för ökad synlighet av minoritetsspråk kan få våldsamma reaktioner som svar från personer med avvikande attityder, som i fallet med vandaliseringen av samiska skyltar i Nordnorge (Puzey 2012: 129ff.). Vidare kan språkbruket på skyltarna till och med göras till ett verktyg i den politiska diskussionen: Puzey (2012:137ff.) tar bland annat upp hur separatistiska krafter i norra Italien förespråkar skyltar på lokala språkformer medan motståndarna i sin tur vill återställa det lingvistiska landskapet till sin tidigare form.

Båda dessa exempel, tillsammans med det irländska fallet (Moriarty 2012) som diskuterats i inledningen, visar hur central den ideologiska di-

mensionen av språkliga val kan vara i lingvistiska landskap. I flera studier har det dessutom diskuterats hur språkbruket på skyltar helt kan sakna förankring i det övriga språkbruket i ett område: exempelvis kom Cenoz & Gorter (2006:78) fram till att språkpolicyer har en viktigare roll för minoritetsspråkens synlighet än det faktiska (muntliga) språkbruket bland invånarna. Vidare har den allt vanligare globala engelskan (och potentiellt även andra främmande språk) i många lingvistiska landskap en stark symbolisk roll, vilket framgår av Lanza & Woldemariams (2014:503f.) studie: engelskan används i det etiopiska lingvistiska landskapet de undersöker främst som en symbol för modernitet och motsvarande egenskaper – inte utifrån några egentliga kommunikativa behov. Kommersiella intressen kan således vid sidan av samhällets politiska ideologier vara en faktor som resulterar i att lingvistiska landskap skiljer sig från det övriga språkbruket i det omgivande samhället.

Tufi & Blackwood (2010:199f.) hänvisar till bland annat socialpsykologin och diskuterar det faktum att man kan skilja mellan en individuell och en kollektiv uppfattning av det lingvistiska landskapet. Det som lingvistiska landskap kan berätta om språkpolicyer eller samhällets språkliga ideologier och traditioner bygger på och påverkas av den kollektiva förståelsen av språkbruket i det offentliga rummet i förhållande till den sociolingvistiska verkligheten. Språkbrukarnas attityder däremot påverkas av de individuella uppfattningarna av språken, som påverkas av de enskilda individernas egna kunskaper och erfarenheter. Även bland språkbrukare från samma område kan det finnas stor variation i dessa uppfattningar (Tufi & Blackwood 2010: 198f.) – för att inte tala om turister och andra som betraktar det lingvistiska landskapet utifrån (se även Aiestaran et al. 2010:232f.).

Är det då inte de individuella uppfattningarna som borde stå i fokus när den sociala dimensionen av lingvistiska landskap diskuteras? För en forskare är det förstås omöjligt att anpassa analysen så att resultaten skulle motsvara alla de uppfattningar som enskilda språkbrukare har av språken i ett lingvistiskt landskap. Tidigare forskning visar att den kollektiva uppfattningen är enklare än den individuella att få tag i genom att till exempel diskutera målsättningarna bakom språkpolicyer. Ändå kunde det vara värt att i högre grad diskutera de verktyg vi har för att ta reda på språkbrukarnas perspektiv och inkludera dem i studier av språket i det offentliga rummet, inte minst för att kunna utvärdera huruvida de ”objektiva” kartläggningarna av lingvistiska landskap ger en hållbar utgångspunkt för slutsatser kring den sociolingvistiska kontexten i ett visst samhälle.

Uppfattningar av språkbruket i det offentliga rummet hos gemene man och kvinna har i viss mån diskuterats i tidigare studier, och man har försökt utveckla metoder för att inkludera detta perspektiv i analyser av lingvistiska

landskap. Olika etnografiska verktyg kan vara av intresse i detta sammanhang. Todd Garvin (2010) har till exempel utgått från vad hon kallar för *walking-tour*-metoden: intervjuer som genomförs under en promenad bland skyltarna i ett aktuellt lingvistiskt landskap i Memphis, Tennessee. Hennes studie visar tydligt att språkbrukarna är väl medvetna om ändringar i olika språks synlighet i gatubilden och att informanternas känsloladdade reaktioner kan vara av intresse ur forskningssynvinkel (Todd Garvin 2010:268).

Vidare har Aiestaran et al. (2010) med utgångspunkt i det lingvistiska landskapet i staden Donostia-San Sebastián i Baskien diskuterat allmänhetens uppfattningar och preferenser samt villighet att investera ekonomiskt i minoritetsspråkens synlighet. Deras metod omfattar intervjuer ute på gatan där språkbrukarna har fått säga sin mening om språkbruket i gatubilden. Överlag verkar språkbrukarna ha en bild av språkbruket som motsvarar tidigare objektiva kartläggningar av det lingvistiska landskapet (Aiestaran et al. 2010:228). En observation som Aiestaran et al. (2010:228) lyfter fram är att antalet språkbrukare som förespråkar enspråkighet i det lingvistiska landskapet är mycket lågt (2 % av informanterna): båda språkgrupperna – de med spanska respektive baskiska som modersmål – verkar vara för flerspråkighet. Man kan dock se att minoritetsspråkiga förespråkar en högre status för sitt eget språk, medan majoritetsspråkiga talar om språken i allmänhet. Dessa observationer utgör en möjlig jämförelsepunkt för föreliggande studie från Svenskfinland. Jag har inte undersökt den ekonomiska sidan av språkens synlighet, men utifrån resultaten hos Aiestaran et al. (2010:232) betraktar språkbrukarna inte språken i lingvistiska landskap som en fråga av stor ekonomisk betydelse, även om minoritetsspråkiga (naturligt nog) är villiga att investera mer i att säkra synligheten hos sitt språk.

Aiestaran et al. (2010:232f.) påpekar dock att det skulle krävas ytterligare studier för att undersöka de verkliga attityderna hos språkbrukarna. Det har förts fram olika förslag för hur man kan dokumentera attityder och samtidigt teoretisera den individuella uppfattningen av lingvistiska landskap. Ett intressant perspektiv tas upp av Szabó Gilinger et al. (2012) som genom exempel från olika europeiska samhällen definierar lingvistiska landskap som en diskurs där sociala frågeställningar kring minoritetsspråkens status förhandlas. Genom att utifrån språkbrukarnas uttalanden definiera diskurskoalitioner för och emot användningen av minoritetsspråk på skyltarna, har de kunnat komma närmare inpå de bakomliggande attityderna. Enligt Szabó Gilinger et al. (2012:278) kan skyltarna uppfattas som instrument för att påverka språkens status, och i detta avseende kan samma argument förekomma både för och emot minoritetsspråken. Dessutom tas även här fram den symboliska dimensionen av skyltar som den faktor som utlöser olika

reaktioner hos språkbrukare, som exempelvis vandalisering av skyltar eller kampanjer för ett önskat språkbruk (Szabó Gilinger et al. 2012:278).

Något som är gemensamt för de nämnda studierna om språkbrukarnas uppfattningar är att de alla fokuserar på de lokala språkbrukare som lever sin vardag i det aktuella lingvistiska landskapet. Att allmänheten som ser på det lingvistiska landskapet inifrån och forskarna som ofta observerat det utifrån kan ha olika uppfattningar om språkens ställning är något som ytterligare talar för att forskarna i större utsträckning borde ta hänsyn till språkbrukarnas syn på språken. Aiestaran et al. (2010:233) påpekar också att en kartläggning av uppfattningar hos turister och andra som för första gången kommer i kontakt med ett lingvistiskt landskap kunde öppna nya perspektiv på områdets sociolingvistiska situation.

På basis av tidigare forskning kan man sammanfatta att den symboliska funktionen som gör att språkliga val i lingvistiska landskap fungerar som identitetsmarkörer är en central faktor bakom såväl språkbrukarnas uppfattningar och attityder som språkpolicyer och samhällets ideologier. Lingvistiska landskap är därmed en relevant faktor i diskussionen kring den vidare sociolingvistiska verkligheten i ett samhälle. Det lingvistiska landskapets roll kan, och bör, dock problematiseras vidare, genom att även diskutera själva innebörden av begrepp som *språk* och *landskap* – samt deras relation till *plats* och *ställe* (se Cresswell 2015). För en vidare diskussion kring detta tema hänvisar jag till Syrjälä (u.a.).

Uppfattningarna om de olika språkens ställning är en aktuell frågeställning även i Svenskfinland, där de två nationalspråken – och en rad ytterligare språk – på olika sätt framhävs i gatubilden. Att det finns tvåspråkighet (eller idag kanske hellre flerspråkighet) i det finländska samhället framgår tydligt av demografiska data. Huruvida detta återspeglas i det faktiska språkbruket i de offentliga rummen är som diskuterats ovan dock inte självklart, och det är inte heller klart vilken roll språkens synlighet i det lingvistiska landskapet har för hur allmänheten uppfattar språksituationen. Dessa frågor utgör utgångspunkten för denna studie.

3. Material

Som utgångspunkt för analysen i denna studie ligger ett material som jag samlat in i två städer i Svenskfinland, i Grankulla och i Karis. Jag har genomfört en enkät där språkbrukarna har kunnat ta ställning till hur de uppfattar dagens språkbruk i gatubilden samt hurdana preferenser de har för användningen av olika språk i det offentliga rummet. För att kunna jämföra informanternas uppfattningar med de verkliga språkförhållandena i städer-

nas gatubilder, har jag dessutom kartlagt de lingvistiska landskapen på de två aktuella orterna.

Jag tog utgångspunkt i de lingvistiska landskapen i just Grankulla och Karis eftersom båda dessa städer är starkt tvåspråkiga orter och det är tvåspråkigheten, eller egentligen flerspråkigheten, i Svenskfinlands lingvistiska landskap som är av särskilt intresse i undersökningen. Grankulla och Karis utgör dessutom ett potentiellt par för jämförelser, eftersom de är ungefär lika stora (med cirka 9000 invånare var) men har motsatta språkförhållanden: Grankulla har en finskspråkig majoritet medan Karis har en svenskspråkig majoritet. Det finns förstås även andra skillnader som kan påverka de lingvistiska landskapens uppbyggnad, inte minst skillnaderna i stadsbilden. I Grankulla domineras stadens centrum av ett större köpcentrum, medan de olika butikerna i Karis ligger var för sig längs ett antal gator.

Från de centrala delarna av båda städerna, inklusive det kommersiella centret och järnvägsstationen, samlade jag in sammanlagt 2317 skyltar. Tillvägagångssättet påminner om andra studier av lingvistiska landskap (om metodiken, se t.ex. Backhaus 2007:60ff.): jag fotograferade alla från gatan synliga, statiska belägg av text. Rörliga objekt, som texter på fordon och kläder, samt belägg som tidningar och varor bakom skyltfönstren lämnades däremot utanför studien främst av praktiska skäl för att kunna åstadkomma en kvantitativ helhet. Materialet innehåller 797 skyltar från Grankulla och 1520 skyltar från Karis. Den ojämna fördelningen av skyltar återspeglar de nämnda skillnaderna i stadsbilden: en kartläggning med utgångspunkt i på förhand definierade jämnstora forskningsområden kan resultera i olika antal skyltar. Skyltarnas språkliga innehåll har jag analyserat kvantitativt. Hur den språkliga analysen av olika belägg i de aktuella lingvistiska landskapen kan motiveras diskuteras i detalj i Syrjälä (2016).

Språkbrukarnas syn på de aktuella lingvistiska landskapen har jag undersökt genom en enkätstudie. Enkäten har genomförts i form av en öppen webblankett och information om den spreds under våren 2014 främst genom sociala medier till språkbrukare bosatta i (eller annars intresserade av språkbruket i gatubilden i) Grankulla eller Karis. Enkäten har varit tillgänglig på både finska och svenska i egna versioner för båda städerna, men de olika versionerna har ett identiskt sakinnehåll.

Enkäten består av två delar med sammanlagt nio frågor. I den första delen gäller frågorna språkbrukarnas bild av dagens språkbruk i gatubilden. De fyra flervalsfrågorna handlar om användningen av finska och svenska samt förekomsten av främmande språk på offentliga respektive kommersiella/privata skyltar. Den andra delen gäller hurdan språkbruk på skyltar informanterna själva önskar. Först bads informanterna välja de kombinationer av finska, svenska och/eller engelska som de skulle tillåta på skyltar och där-

efter vilken av dessa de anser vara det bästa alternativet. Även dessa frågor ställdes separat angående offentliga respektive kommersiella/privata skyltar. Därtill ställdes en fråga om huruvida det behövs ytterligare språk på skyltarna i den aktuella staden. Vidare innehöll enkäten några bakgrundsfrågor samt en möjlighet att fritt lämna kommentarer om språkbruket i gatubilden eller om språksituationen i staden i övrigt.

Enkäten på webben besvarades sammanlagt av 91 personer. Av dessa svar gäller 64 Grankulla och 27 Karis. Eftersom syftet här är att diskutera den information metoden ger tillgång till, har jag i utgångsläget av analysen valt att inte skilja städerna åt, men jag kommenterar skillnaderna mellan städerna där sådana framstår tydligt. Av de informanter som svarade på enkäten angav 54 att de är svenskspråkiga, 36 att de är finskspråkiga och en person uppgav sig ha ett annat modersmål. Vidare är 56 av informanterna kvinnor och 33 män (2 svarade inte på den frågan), och de är födda mellan 1926 och 1998. Således finns det en viss variation i informanternas bakgrund, även om materialet inte kan sägas vara sociolingvistiskt representativt för invånarna i de aktuella städerna.

4. Språkbrukarnas syn på lingvistiska landskap i Grankulla och Karis

Skytarna i de lingvistiska landskapen kan delas in i två grupper där även språkbruket i de två aktuella städerna skiljer sig tydligt åt. Olika typer av privat uppsatta skyltar, däribland all reklam och skyltar uppsatta av privatpersoner, innehåller stor variation när det gäller både skyltarnas form och språkbruket i dem. Det är framför allt i dessa skyltar som den språkliga mångfalden uppstår och där det finns utrymme för varierande tolkningar av det språkliga innehållet.

Offentliga skyltar regleras oftast starkt, så även i Svenskfinland där språklagen och andra bestämmelser påverkar innehållet, vilket leder till att det inte förekommer lika mycket språklig variation i dessa skyltar. Förekomsten av och innehållet i de aktuella språkpolicyerna kan därför ur ett helhetsperspektiv vara mer relevant än innehållet på de enskilda skyltarna ute på gatan. Genom att trots det analysera även de offentliga skyltarna går det dock att observera i vilken omfattning språkpolicyer följs i skyltningen samt vilken effekt dessa har för språksituationen i det lingvistiska landskapet som helhet.

Jag diskuterar i de följande avsnitten separat hur språkbrukarna uppfattar användningen av de två inhemska språken, finska och svenska, på de offentliga respektive privata skyltarna – samt hur dessa språk egentligen används

på skyltarna. Vidare tar jag upp huruvida främmande språk används eller uppfattas förekomma i de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis.

4.1 Offentliga skyltar

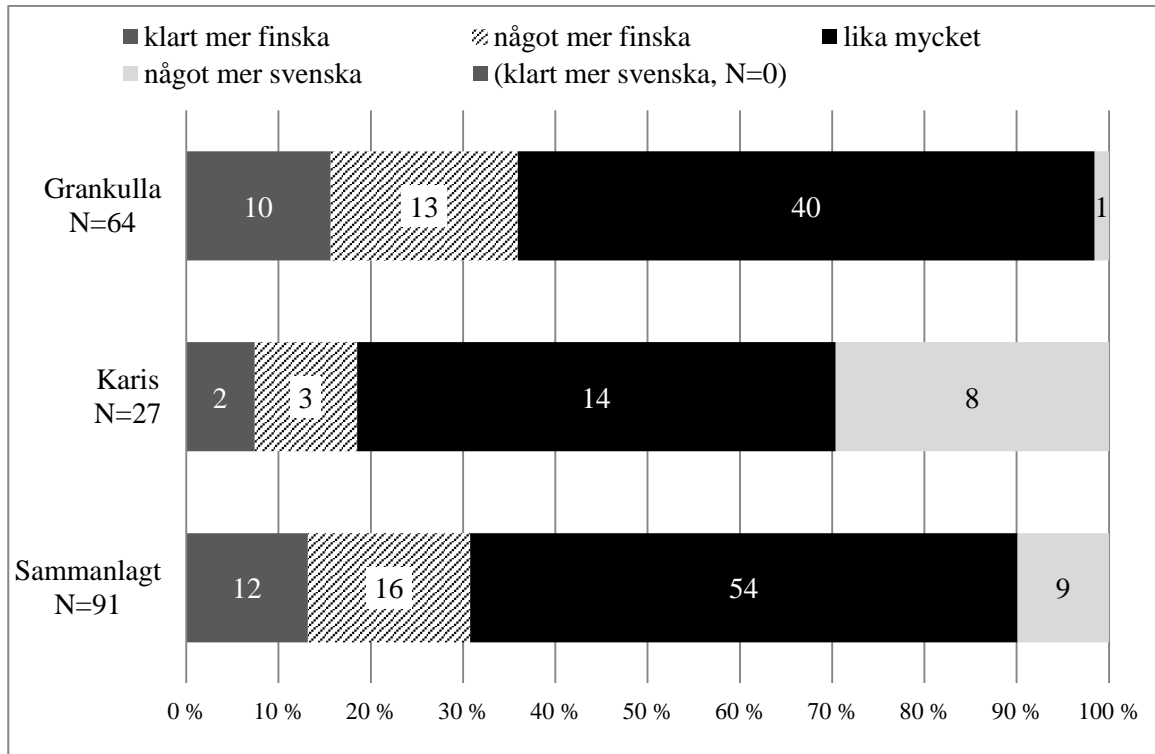
De offentliga skyltarna utgör en dryg fjärdedel (26,1 %) av de dokumenterade skyltarna. Materialet innehåller 217 offentliga skyltar från Grankulla och 387 offentliga skyltar från Karis. Med offentliga skyltar avser jag här alla skyltar där avsändaren är olika kommunala eller statliga myndigheter, det vill säga både trafikmärken, gatunamnsskyltar och skyltningen vid järnvägsstationen. Dessutom finns det skyltar uppsatta av myndigheterna vid olika offentliga byggnader och serviceställen, som bibliotek, hälsocentral och FPA-kontor. Jag har även klassificerat skyltar uppsatta av enskilda medarbetare på dessa institutioner som offentliga när de kan ses som en del av myndighetens kommunikation. Vissa statliga bolag använder sig dessutom av både mer offentliga anslag och reklamaffischer, varav jag har valt att inte behandla de senare som offentliga skyltar: både innehållet och språkbruket på dessa belägg från bland annat Posten och tågoperatören VR påminner mer om andra kommersiella skyltar.

Gemensamt för dessa offentliga skyltar är att de på grund av reglering inte innehåller någon större språklig variation. Språklagen (Finlex 2003) är den mest centrala policyn som styr den offentliga skyltningen i Svenskfinland. Enligt lagen ska all kommunikation från myndigheterna vara tillgänglig på de båda nationella språken i en tvåspråkig kommun, som Grankulla och Raseborg² i den aktuella studien. Därmed finns det ett tydligt underlag för att de offentliga skyltarna ska innehålla (åtminstone) både finska och svenska i de aktuella gatubilderna.

En stor del av informanterna från Grankulla och Karis har en ganska enhetlig uppfattning när det gäller användningen av de två nationella språken på de offentliga skyltarna. En klar majoritet i enkäten anser att dessa språk används lika mycket, även om ett mindre antal informanter ansåg att ett av de två språken var vanligare. Vilket stadens majoritetsspråk är återspeglas i svaren på så sätt att informanter från Grankulla oftare tyckte finskan var något eller klart synligare, medan informanterna från Karis svarade att svenskan var något vanligare på de offentliga skyltarna i gatubilden. Ingen i enkäten tyckte dock att svenskan var klart synligare i dessa lingvistiska landskap. I figur 1 nedan illustreras antalet informanter enligt svarsalternativ på enkätfrågan.

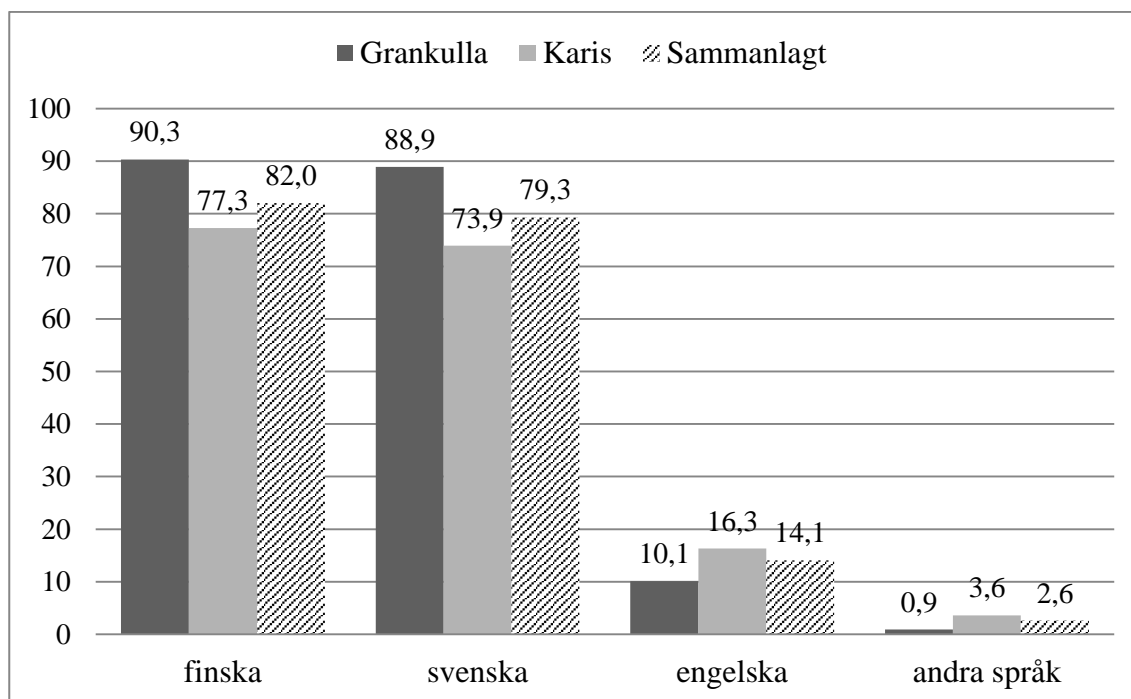
---

² Karis är sedan 2009 del av den större kommunen Raseborg.

Figur 1. Uppfattningar av finska och svenska på offentliga skyltar.

Kartläggningen av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis visar som förväntat att tvåspråkigheten på de offentliga skyltarna är konsekvent. Språklagens regel om att information ska ges på båda språken följs väl, och när de två språken inte förekommer på samma skylt, finns det vanligtvis parallella skyltar med motsvarande innehåll på var sitt språk. Figur 2 uppvisar andelen offentliga skyltar som innehåller finska, svenska, engelska respektive övriga språk. Att både andelen skyltar med finska och andelen skyltar med svenska är mindre i Karis förklaras av att flerspråkiga skyltar är vanligare i Grankulla (81 procent av offentliga skyltar, 56 procent i Karis), medan det i Karis mer används parallella enspråkiga skyltar, det som Reh (2004:5ff.) kallar *dold tvåspråkighet*. Denna typ av tvåspråkighet är inte synlig utifrån enskilda skyltar, utan framträder endast genom en analys av en vidare kontext.

Figur 2. Användningen av olika språk på offentliga skyltar.

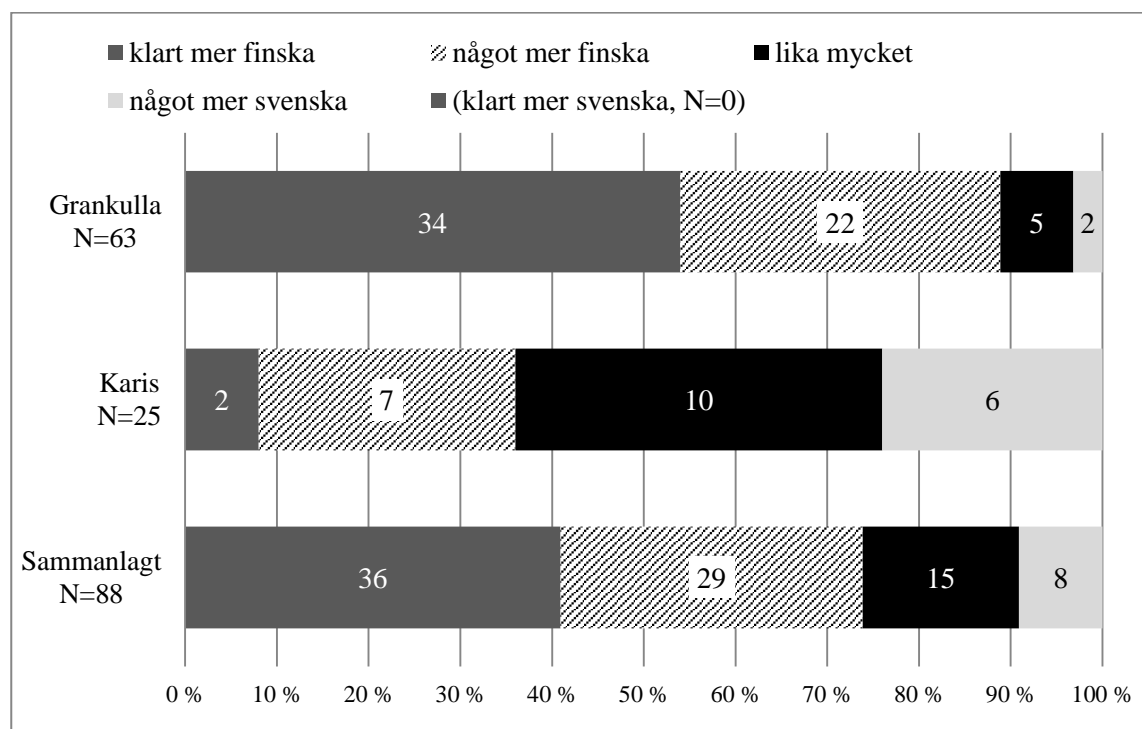
Även om de offentliga skyltarna i Grankulla och Karis är präglade av tvåspråkigheten med de två nationalspråken, används även andra språk på skyltarna (se figur 2). Engelska används i viss mån i båda städerna, exempelvis på järnvägsstationer, men är något vanligare i Karis, där bland annat kommunens serviceställe benämns *Front-Office*. Andra främmande språk är däremot i princip obefintliga på de offentliga skyltarna: i Karis förekommer namnen på stadens nordiska vänorter och på trafikmärken används det universella ordet *taxi*. Språkbrukarnas uppfattningar av dessa belägg diskuteras nedan.

Som analysen visar ligger språkbrukarnas uppfattningar av användningen av de två nationella språken på offentliga skyltar således ganska nära de faktiska förhållandena ute i de lingvistiska landskapen i fråga. Finska och svenska förekommer i princip lika mycket på dessa skyltar och en majoritet av informanterna anser i enkäten att språken är lika vanliga. Detta resultat är inte direkt överraskande, utan stöder tanken att allmänheten i Svenskfinland tycks ha en bra bild av (åtminstone de stora linjerna i) språklagen och dess krav på tvåspråkighet. Vidare stämmer slutsatsen överens med resultaten i Aiestaran et al. (2010:232) som visar att språkbrukarnas uppfattningar i den baskiska staden ligger nära de uppgifter som man får genom en analys av språkbruket i det offentliga rummet.

4.2 Privata skyltar

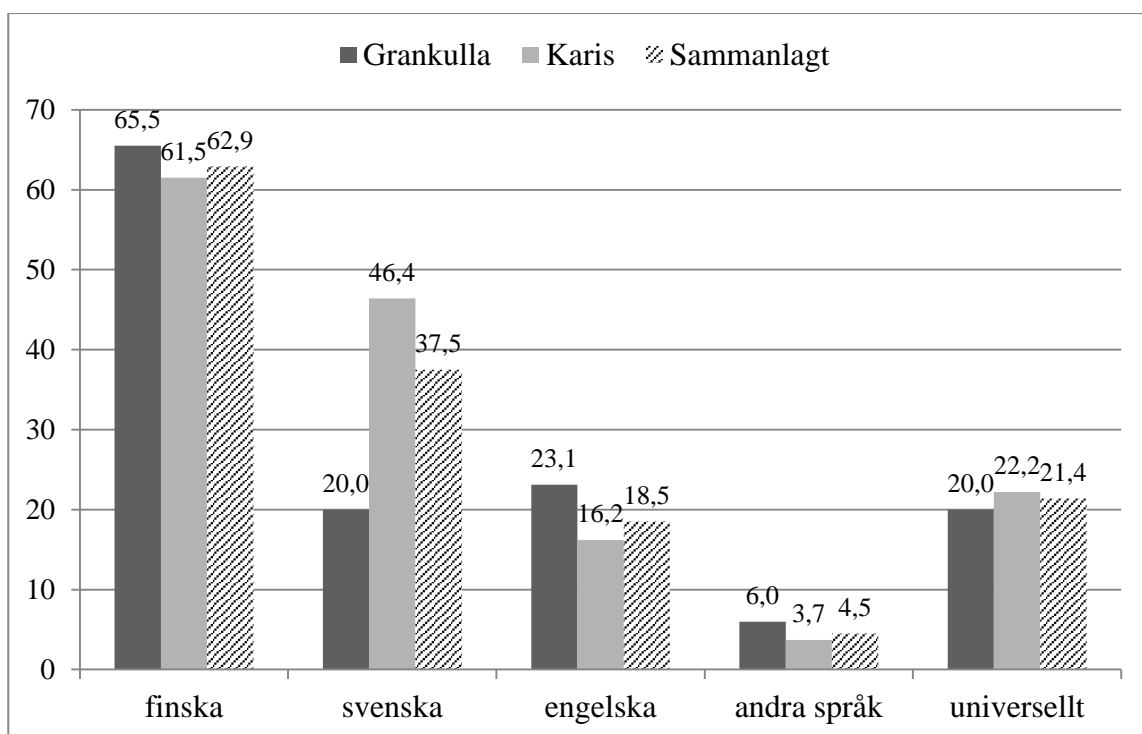
Skyltar med en privat eller kommersiell avsändare utgör nästan tre fjärdedelar (73,9 %) av materialet från de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis men kan inte kategoriseras lika lätt som de offentliga skyltarna. Bland de 580 privata skyltarna från Grankulla och de 1133 skyltarna från Karis finns olika typer av kommersiella skyltar, från reklamaffischer till butikernas skyltfönster, men man kan i gatubilden även hitta skyltar som är uppsatta av privatpersoner: både klistermärken och övrigt klotter och olika slags anslag på de offentliga anslagstavlorna på gatan. Med andra ord innehåller denna grupp alla de skyltar som inte är uppsatta av myndigheter. På grund av denna mångfald kan det för informanterna vara svårt att bilda sig en tydlig uppfattning av de skyltar man ska ta hänsyn till i enkäten.

Informanternas uppfattningar av språkbruket på de privata skyltarna varierar klart mer än deras uppfattningar om offentliga skyltar, vilket framgår av de resultat i enkäten som redovisas i figur 3. Däremot visar svaren att det finns något olika tendenser i uppfattningarna i de två städerna. Nästan 90 procent av informanterna från Grankulla har en ganska tydlig bild av att finska är klart eller åtminstone något vanligare än svenska på de privata skyltarna. Svaren från Karis ger en mer diffus bild, eftersom det finns nästan lika många informanter som uppfattar att språken är lika vanliga som informanter som anser att ettdera av språken är något synligare.

Figur 3. Uppfattningar av finska och svenska på kommersiella/privata skyltar.

Den faktiska språkanvändningen på de privata skyltarna innehåller också mycket variation. De två nationella språken är naturligt nog de synligaste språken även på dessa skyltar, samtidigt som de inte uppvisar en lika tydlig tvåspråkighet som de offentliga skyltarna. Som framgår av figur 4, används finska oftare på de privata skyltarna än svenska. Det finns dock en skillnad mellan de två städerna: svenska förekommer klart mer i Karis (där svenskan är majoritetsspråket) än i Grankulla. Det mest använda språket även i Karis är dock finska. Vidare används både engelska och ett antal andra språk samt universella ord (främst namn), som inte har en entydig språktillhörighet, i större utsträckning än på de offentliga skyltarna. Dessa belägg diskuteras närmare i följande avsnitt.

Figur 4. Användningen av olika språk samt universella ord på kommersiella/privata skyltar.

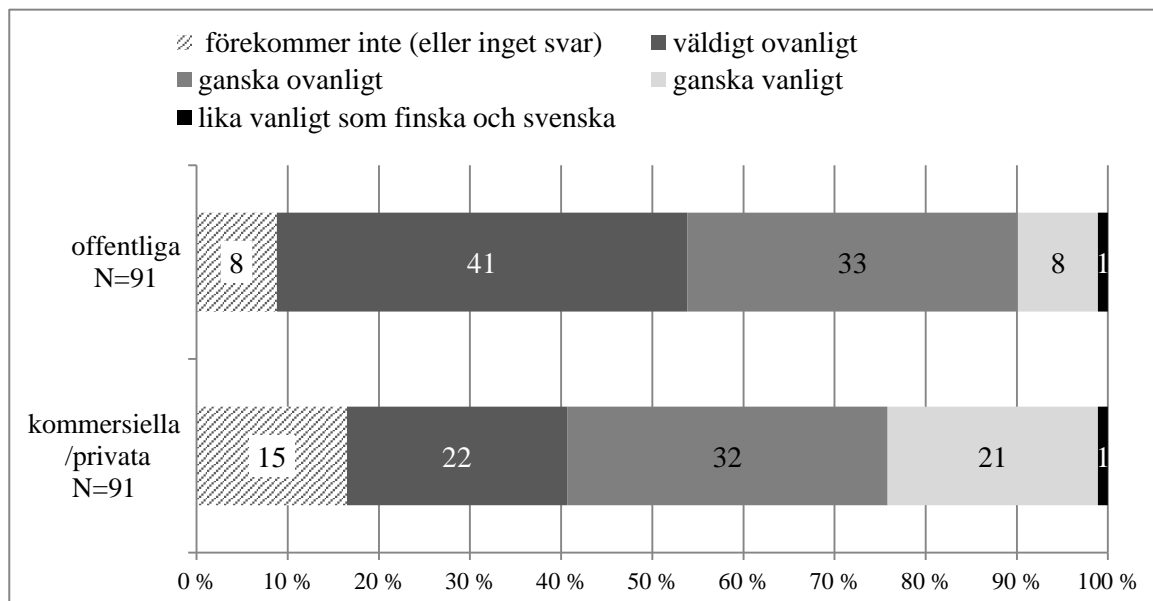
Informanternas uppfattningar av finska och svenska i den privata delen av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis är således på rätt spår. Finska är det språk som används mest på dessa skyltar, precis som majoriteten av informanterna har svarat. Att svaren från Karis inte ger en lika enhetlig bild kan delvis bero på det mindre antalet svar jämfört med antalet från Grankulla. Dessutom har jag i den kartläggning som jag gjort inte tagit ställning till hur synliga beläggen på de två språken egentligen är, utan de siffror som presenteras i figur 4 baserar sig enbart på antalet skyltar med det aktuella språket, oavsett deras placering, storlek och liknande egenskaper.

Därmed kan skillnaden i andelen skyltar med finska respektive svenska så som de upplevs i gatubilden vara mindre och mer i linje med informanternas uppfattningar.

4.3 Främmande språk

Som nämnts ovan, förekommer det förutom finska och svenska även en rad främmande språk på skyltarna i Grankulla och Karis (se figurerna 2 och 4). Engelska är dock det enda språket vid sidan av de två nationella språken som är synligt på ett större antal skyltar, både offentliga och privata. Av dessa är engelska något vanligare på de kommersiella skyltarna (särskilt i Grankulla). Engelska används dessutom både i namn och i utförligare kommunikativa texter.

Informanterna har varierande uppfattningar om förekomsten av främmande språk i de aktuella lingvistiska landskapen och inga egentliga skillnader kan urskiljas mellan informanter från de två städerna. Engelska, som var det enda främmande språket som fanns färdigt angivet i enkäten, uppfattas enligt svaren vara mycket ovanligt eller ganska ovanligt på både offentliga och kommersiella/privata skyltar (se figur 5). Ett flertal informanter anger dock att engelskan är något vanligare på de kommersiella skyltarna, vilket motsvarar de verkliga förhållandena i Grankulla. Samtidigt är antalet informanter som svarat att engelskan inte förekommer alls på skyltarna nästan dubbelt så stort (8 respektive 15 informanter) när det gäller de kommersiella skyltarna.

Figur 5. Uppfattningar av engelska på offentliga respektive kommersiella/privata skyltar.

Eftersom engelska förekommer på sammanlagt 14,1 procent av de offentliga och på 18,5 procent av de privata skyltarna i materialet från Grankulla och Karis kan engelskan sägas vara klart vanligare än ”ganska ovanligt” i de aktuella gatubilderna. Därmed är informanternas svar inte helt i linje med det kartlagda språkbruket i de lingvistiska landskapen. Att engelska i själva verket är vanligare på skyltarna än vad som uppfattas av informanterna är en något överraskande observation.

Andra främmande språk förekommer endast i liten omfattning både i de undersökta lingvistiska landskapen och enligt språkbrukarnas uppfattningar. Främst används olika språk på de privat uppsatta skyltarna och då oftast i namn. Individens (språk-)kunskaper och den kontext skylten finns i påverkar dock i hög grad den språkliga kategoriseringen av dessa belägg. Därför är de svårare att analysera objektivt än tydligt finska, svenska eller till och med engelska belägg (för en mer detaljerad diskussion, se Syrjälä 2016). Vidare har jag i kartläggningen placerat flera belägg (främst namn) i kategorin ”universellt” enligt den kategorisering som Sjöblom (2006:132ff.) tagit fram i sin studie av finska företagsnamn. Dessa belägg är antingen möjliga att uppfattas som en del av vilket som helst språk (t.ex. globala lånord som *pizza*) – eller åtminstone som både finska och svenska – eller så är de inte möjliga att förknippas med något verkligt språk. Varje språkbrukare kategoriserar dock även dessa belägg subjektivt, så att för de flesta hör de till någotdera av de nationella språken, eller så är de helt enkelt ”namn” (se även Mattfolk u.a.).

Endast ett fåtal informanter tar i sina svar i enkäten upp något eller några främmande språk som de uppfattar att förekommer i gatubilden. Av de 91 informanterna anger 15 informanter att främmande språk förekommer på offentliga skyltar och 13 informanter på privat uppsatta skyltar. Gemensamt för dessa svar är att de olika språken (mycket riktigt) uppfattas vara mycket ovanliga. Däremot är det inte möjligt att enbart utifrån dessa svar säga varför dessa informanter uppfattar att just dessa språk förekommer i det lingvistiska landskapet. Andra faktorer kan vara minst lika viktiga som det faktum att nämnda språk, som tyska och franska, faktiskt är synliga i de aktuella städerna.

Ett exempel på detta är åtminstone det främmande språk som nämns av det största antalet informanter: ryska, som anges förekomma på offentliga skyltar av 14 och på privata skyltar av 11 informanter. Vidare svarar tre informanter att ryska är ganska vanligt på båda typerna av skyltar medan språket i princip inte alls förekommer i de kartlagda lingvistiska landskapen. De två skyltar i materialet (en från varje stad) som faktiskt innehåller ryska är inte särskilt synliga i gatubilden. Den naturliga förklaringen till skillnaden mellan uppfattat och belagt språkbruk på skyltarna är att det lingvistiska

landskapet i sig självt inte är det enda som påverkar språkbrukarnas uppfattningar (jfr även Barni & Vedovelli 2012:28); till exempel den allmänna samhällsdiskussionen om ryskans ökande synlighet i Finland kan ha påverkat svaren.

Det är ändå viktigt att komma ihåg att andelen skyltar med främmande språk i det aktuella materialet är mycket låg samtidigt som det till en stor del handlar om namn vars språk inte entydigt kan tolkas. Vidare är olika skyltar synliga i gatubilden i olika hög grad, så att varje språkbrukare inte nödvändigtvis är medveten om att de olika beläggen finns. Därför kan deras uppfattningar vara korrekta med hänsyn till de skyltar som de beaktar. Ur metodologisk synvinkel behöver skillnaden mellan allmänhetens uppfattningar och resultatet av den lingvistiska analysen inte uppfattas som ett problem, eftersom beläggen med främmande (eller oklara) språk oavsett är något som oftast kommenteras av forskaren. Man ska således vara medveten om det perspektiv på beläggen i lingvistiska landskap man utgår ifrån när man diskuterar rollen av olika språk i det aktuella språksamhället.

5. Språkbrukarnas preferenser

Frågan om språkbrukarnas preferenser för språkbruket på skyltarna i de aktuella lingvistiska landskapen är svårare att besvara utifrån enkätsvaren. Variationen mellan svaren från olika informanter är mycket stor och det går inte heller att identifiera några direkta paralleller mellan språkbrukarens bakgrund, uppfattningar och de preferenser som anges i enkäten. De enkätfrågor där informanterna fick välja bland de alternativ som de skulle godkänna på offentliga respektive kommersiella skyltar av alla kombinationer av finska, svenska och/eller engelska gav föga informativa resultat. Alla språkkombinationer valdes åtminstone av någon informant (utan att det av svaren framgår några motiveringar eller klara mönster), även om de alternativ där de nationella språken helt saknas eller kommer efter engelska var minst populära.

Däremot går det att utskilja vissa mönster när det gäller frågorna där informanterna endast kunde välja det alternativ som de tycker fungerar bäst på offentliga respektive kommersiella skyltar. De språkkombinationer som motsvarar dagens (offentliga) språkbruk med finska och svenska – oftast med stadens majoritetsspråk först (finska i Grankulla, svenska i Karis) – möjligen kompletterade med engelska var de klart populäraste alternativen (se tabell 1 nedan).

Tabell 1. Språkkombinationer som anses vara de ”bästa” på skyltarna.

	offentliga skyltar		kommersiella skyltar	
	Grankulla	Karis	Grankulla	Karis
finska+svenska	42	1	27	3
finska+svenska+engelska	16	7	30	2
svenska+finska	1	11	1	7
svenska+finska+engelska	1	8	1	13
finska	2	–	1	–
finska+engelska	1	–	2	–
engelska	–	–	–	1
<i>svar sammanlagt</i>	<i>63</i>	<i>27</i>	<i>62</i>	<i>26</i>

Att även inkludera engelska på skyltarna var bland informanterna från båda städerna något populärare när det gäller de kommersiella skyltarna. De informanter som valde alternativ med finska men utan svenska är alla från Grankulla, men på grund av det mindre antalet svar från Karis går det inte att dra några långtgående slutsatser på basis av detta. Resultatet som helhet tyder dock på att de språkbrukare som deltog i enkäten föredrar det etablerade språkbruket i gatubilden – så som det uppfattas av dem.

Något behov av ytterligare främmande språk finns inte enligt informanterna. Endast fem av de sammanlagt 91 informanterna svarade att det skulle behövas ytterligare språk på skyltarna i den aktuella staden. De språk som lyftes fram i detta sammanhang är ryska, turkiska och tyska, men några motiveringar till varför just dessa språk skulle vara relevanta på skyltarna förekommer inte i enkäten. Däremot kommenterar en informant varför han anser att främmande språk inte behövs:

- (1) Turisteja täällä ei juurikaan ole ja vaikka muun kuin suomen- ja ruotsinkielisten osuus lieneekin suhteellisesti melko iso, en katso muita kieliä tarpeelliseksi.
[Det finns nästan inga turister här och även om andelen andra än finsk- och svenskspråkiga troligen är relativt stor, anser jag inte att det finns behov för andra språk.] (Grankulla, M56)

Informanterna hade även möjlighet att fritt skriva kommentarer om språkbruket på skyltarna eller om språksituationen i sin stad mer allmänt. Det är genom dessa kommentarer som man kommer närmast inpå de attityder som ligger bakom de aktuella språkbrukarnas syn på det lingvistiska landskapet. Sammanlagt 21 informanter kommenterade språksituationen: tolv av kommentarerna berör informanternas observationer om språkbruket på skyltarna eller deras egna erfarenheter av möjligheter att använda olika språk i de aktuella städerna, medan man i nio kommentarer tar mer direkt ställning till språkbruket i det offentliga rummet.

De beskrivande kommentarerna innehåller förutom generella konstateranden ("de flesta är tvåspråkiga") även observationer där informanternas egna värderingar uttrycks. En del informanter fokuserar på vad de upplever som positivt med språksituationen (exempel 2) även om ändringar i språk(förhållandena) samtidigt uppmärksammas (exempel 3). Andra informanter uttrycker sig i mer negativa ordalag, särskilt när det gäller ändringar som försvagat tvåspråkigheten (exempel 4).

- (2) Upplever att det fortfarande går att sköta alla ärenden på svenska i Karis [...] (Karis, K85)
- (3) Jag är nöjd med dagsläget även om en viss förskjutning mot finska märks. Språkfel på svenska förekommer allt oftare. (Grankulla, M42)
- (4) Tyvärr blir endast finska allt vanligare i komerciella sytten i Grankulla. [sic!] (Grankulla, M75)
- (5) Ruotsinkieliset ovat eristäytyneet kielimuuriensa taakse, mutta suomeksi kyllä asiat selviävät.
[Svenskspråkiga har isolerat sig bakom sina språkliga murar, men på finska löser sig nog affärensna.] (Grankulla, M69)

Vidare visar exempel 5 ovan att det kan finnas olika synvinklar på språksituationen till exempel bland olika språkgrupper: de finskspråkiga informanternas kommentarer gäller flerspråkigheten i allmänhet eller framhäver finskans roll som det mest centrala språket, medan de svenskspråkiga informanterna oftare kommenterar svenskans ställning mer specifikt. Med tanke på de två språkens ställning i det finländska samhället är detta kanske inte överraskande. Aiestaran et al. (2010:229f.) konstaterar på motsvarande sätt att i Baskien uttalar majoritetsspråkiga (de med spanska som modersmål) sig allmänt för flerspråkighet i lingvistiska landskap medan de minoritetsspråkiga (de med baskiska som modersmål) är mer specifikt måna om sitt eget språks synlighet.

De kommentarer som mer direkt tar ställning till språkbruket på skyltarna handlar både om de nationella språken och om främmande språk. Förutom den kommentar som argumenterar för att främmande språk inte behövs (se exempel 1 ovan), efterfrågar tre informanter mer engelska på skyltarna (vid sidan av finska och svenska). I tre kommentarer tas det ställning för tvåspråkigheten (som i exempel 6) medan två kommentarer (exempel 7 och 8) visar en mycket tydlig attityd emot användningen av svenska på (offentligt uppsatta) skyltar.

- (6) Kaksikielisyys on säilyttämisen arvoinen asia. Tvåspråkighet är väl värt att bevaras. (Grankulla, K60)
- (7) Ruotsin kielen käyttäminen on täysin turhaa.
[Att använda det svenska språket är fullkomligt onödigt.] (Grankulla, M57)
- (8) useamman kielen käytöstä virallisissa kylteissä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia, kulujen alentamisen takia olisi tarpeen käyttää verovaroin kustannetuissa kylteissä vain suomea
[bruket av flera språk på offentliga skyltar orsakar överflödiga kostnader, för att minska kostnader borde man på skattefinansierade skyltar använda enbart finska]
(Grankulla, M69)

Utan att här gå in på en mer detaljerad analys av kommentarer i enkäten, kan man notera att de aktuella informanternas uttalanden stämmer bra överens med de observationer som Szabó Gilinger et al. (2012:278) gjort om samhällsdiskussionen kring lingvistiska landskap. Utifrån de uttalade attityderna kan man skilja mellan grupper av språkbrukare med olika intressen: bland annat de som talar för flerspråkighet och de som är emot svenskan. Dessutom används i kommentarer i enkäten samma typer av argument för att motivera båda synpunkter.

Att olika språkgrupper ser på språksituationen annorlunda och att det finns olika attityder bakom preferenser är i sig inte överraskande. De synpunkter som gavs som kommentarer bekräftar att de informanter som deltagit i enkäten är medvetna om det lingvistiska landskapet och intresserade av språksituationen. Att de allmänna preferenserna bland språkbrukarna i stor utsträckning sammanfaller med det uppfattade (och faktiskt etablerade) språkbruket tycks vara en giltig slutsats. De som argumenterar för förändringar, som illustreras av de två sista exemplen ovan, torde vara (minst) lika ivriga att ta ställning i enkäten som de som ser positivt på dagens situation.

Några vidare generaliseringar kan dock inte göras, eftersom materialet inte är representativt för språkbrukare i allmänhet. I varje fall visar resultaten i enkäten, och speciellt de fria kommentarerna, att lingvistiska landskap mycket riktigt är en faktor som kan ha en central betydelse när språkens samhälleliga roller diskuteras (se även Barni & Bagna 2010). Däremot skulle det krävas ytterligare studier för att mer uttömmande kunna svara på hurdan betydelse språkens synlighet i det offentliga rummet har för den breda allmänhetens uppfattningar och attityder i just Svenskfinland.

6. Slutdiskussion

Genom en enkätstudie och en kartläggning av de lingvistiska landskapen i Grankulla och Karis har jag i denna studie närmast mig två metodologiska frågor: hurdan information om språken i det offentliga rummet vanliga språkbrukare har samt om det finns skillnader mellan deras uppfattningar och det kartlagda språkbruket på skyltarna. Det senare är av intresse ur metodologisk synvinkel, med tanke på om det finns skäl att studera dessa uppfattningar i tillägg till språkvetenskapliga kartläggningar när syftet är att diskutera språken i det lingvistiska landskapet ur ett samhällsperspektiv.

Enkätstudien kan framför allt ses som en enkel metod för att samla en större mängd (kvantitativa) data om språkbrukarnas bild av lingvistiska landskap. Som analysen har visat är det ganska enkelt att skapa sig en allmän bild av uppfattningarna om språkbruket på skyltarna. Däremot är det avsevärt mycket svårare att komma åt informanternas egentliga preferenser utifrån svaren på enkäten, även om deras attityder i viss mån blir synliga i de fria kommentarerna. Med tanke på att det lingvistiska landskapet konstrueras genom språklig interaktion, kunde detta med fördel tas i beaktande redan när en enkätstudie planeras. Mer funktionella tillvägagångssätt (t.ex. att använda bilder av skyltar) kan vara värda ett försök i framtida (enkät-)studier kring lingvistiska landskap.

Den främsta utmaningen ligger dock i att de individuella språkbrukarnas subjektiva uppfattningar inte nödvändigtvis sammanfaller med forskarens definitioner av skyltar och språk. Enbart på basis av svaren är det svårt att säga huruvida man har lyckats kommunicera till informanterna vilka belägg man ska ta i beaktande (dvs. vad som utgör ett lingvistiskt landskap). Vidare påverkar den varierande synligheten hos skyltarna hurdan helhetsbild man skapar sig av språken i gatubilden, på samma sätt som olika utomspråkliga faktorer kan avgöra hur en språkbrukare uppfattar de belägg som ur ett objektivt perspektiv kategoriseras som främmande språk.

Jämförelsen mellan enkätresultaten och min egen kartläggning av de lingvistiska landskapen visar att språkbrukarnas uppfattningar överensstämmer med verkligheten i hög grad, ett resultat i linje med tidigare studier utförda med andra metoder (exempelvis intervjuerna hos Aiestaran et al. 2010). Därmed kan de kartläggningar som genomförs enligt forskningsfältets etablerade praxis – och ur en så långt som möjligt objektiv synvinkel – i sig själva ge en tillfredsställande utgångspunkt för diskussioner kring lingvistiska landskap som ett uttryck för språkens ställning i samhället.

Denna slutsats gör det dock inte mindre värdefullt att även undersöka språkbrukarnas perspektiv på språken i det offentliga rummet. Eftersom ett lingvistiskt landskap är en konkret manifestation av (åtminstone en del av)

språken i samhället är det ett rum där samhällets sociala förändringar samtidigt både reflekteras och formas (Papen 2012:77). Med andra ord sker interaktion mellan lingvistiska landskap och språkbrukare på olika nivåer: språken på skyltarna blir ett (av flera) argument bakom de språkliga attityderna (Szabó Gilinger et al. 2012:278) samtidigt som man fysiskt kan påverka det lingvistiska landskapet för att ge uttryck åt sina ideologier. Även ett lingvistiskt landskap i en storstad som präglas av kommersiella diskurser kan fungera som en arena för språkbrukarnas motreaktioner när de definierar området genom att sätta upp sina egna skyltar (Papen 2012:76f.). Språket i det offentliga rummet är alltså en social fråga och ett verktyg för att definiera samhället.

Svenskfinland är inget undantag när det gäller de lingvistiska landskapens roll för uppfattningarna av språkens status i samhället. Enligt min analys är uppfattningarna av den offentliga, välreglerade tvåspråkigheten tämligen klara, samtidigt som det är tankeväckande hur lite språkbrukarna tycks fästa uppmärksamhet på den språkliga variation som finns ute i gatubilden förutom vad gäller de två nationella språken. Några generaliserande slutsatser är dock svåra att nå utifrån det material som är tillgängligt här. Ytterligare information om exempelvis hur språkbrukarna förhåller sig till namn på främmande språk skulle behövas för att kunna diskutera vad som ligger bakom de uttalade uppfattningarna. Dessutom behöver man använda mer kvalitativa metoder (som intervjuer), till exempel enligt Todd Garvins (2010) modell, om man vill undersöka de attityder som svaren i enkäten endast ger en vag antydning på.

Även om lingvistiska landskap börjar vara ett etablerat forskningsfält (Gorter 2014), kvarstår det att utveckla metodiken, något som exempelvis Blommaert (2013) har försökt göra. Språkbrukarnas perspektiv kunde i högre grad inkluderas när skyltarnas språk placeras in i en samhälllig kontext. Det finns potential för att även i finländska sammanhang hitta nya perspektiv på både den (politiska) diskussionen kring olika språks ställning i dagens samhälle och de attityder och ideologier som ligger bakom densamma. Vilken roll studiet av lingvistiska landskap kan ha för den socio-lingvistiska rekonstruktionen av språksamhället "Svenskfinland" är en stor och komplex fråga som endast tangerats i den här studien.

Litteratur

- Aiestaran, Jokin, Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2010. Multilingual Cityscapes: Perceptions and Preferences of the Inhabitants of the City of Donostia-San Sebastián. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (red.), *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. S. 219–234.

- Backhaus, Peter. 2007. *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Barni, Monica & Bagna Carla, 2010. Linguistic Landscape and Language Vitality. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barna, Monica (red.), *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. S. 3–18.
- Barni, Monica & Vedovelli, Massimo. 2012. Linguistic Landscapes and Language Policies. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 27–38.
- Ben-Rafael, Eliezer, Shohamy, Elana, Amara, Muhammad Hasan & Trumper-Hecht, Nira. 2006. Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. *International Journal of Multilingualism* 3:1. S. 7–30.
- Blommaert, Jan. 2013. *Ethnography, Superdiversity and Linguistic Landscapes. Chronicles of Complexity*. Bristol: Multilingual Matters.
- Cenoz, Jasone & Gorter, Durk. 2006. Linguistic Landscape and Minority Languages. *International Journal of Multilingualism* 3:1. S. 67–80.
- Cresswell, Tim. 2015. *Place: An introduction*. Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Dagenais, Diane, Moore, Danièle, Sabatier, Cécile, Lamarre, Patricia & Armand, Françoise. 2009. Linguistic Landscape and Language Awareness. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge. S. 253–269.
- Dal Negro, Silvia. 2009. Local Policy Modeling the Linguistic Landscape. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge. S. 206–218.
- Finlex 2003 = Språklag 6.6.2003/423. Tillgängligt i <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>.
- Gorter, Durk. 2014. Linguistic landscape studies. I: Östman, Jan-Ola & Verschueren, Jef (red.), *Handbook of Pragmatics 2014 Installment*. Amsterdam: John Benjamins. Tillgängligt i <https://benjamins.com/online/hop/>.
- Juffermans, Kasper & Coppoolse, Jannet. 2012. How Literate, Low-Literate and Non-Literate Readers Read the Linguistic Landscape in a Gambian Village. I: Hélot, Christine, Barni, Monica, Janssens, Rudi & Bagna, Carla (red.), *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 233–247.
- Järlehed, Johan. 2011. Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer. I: Ahlstedt, Eva (red.), *Theorising textuality. Theorising reading. Om vetenskaplig teoribildning inom kultur- och litteraturforskning*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 79–103.
- Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *The Journal of Language and Social Psychology* 16:1. S. 23–49.
- Lanza, Elizabeth & Woldemariam, Hirut. 2014. Indexing Modernity: English and Branding in the Linguistic Landscape of Addis Abeba. I: *International Journal of Bilingualism* 18:5. S. 491–506.
- Mattfolk, Leila. u.a. Attitudes towards globalized company names. Utkommer i: Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola (red.), *Socio-onomastics as pragmatics*.

- Moriarty, Máiréad. 2012. Language Ideological Debates in the Linguistic Landscape of an Irish Tourist Town. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 74–89.
- Papen, Uta. 2012. Commercial discourses, gentrification and citizens' protest: The linguistic landscape of Prenzlauer Berg, Berlin. I: *Journal of Sociolinguistics* 16:1 S. 56–80.
- Puzey, Guy. 2012. Two-way Traffic: How Linguistic Landscapes Reflect and Influence the Politics of Language. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 127–148.
- Reh, Mechthild. 2004. Multilingual writing: a reader-oriented typology – with examples from Lira Municipality (Uganda). I: *International Journal of the Sociology of Language* 170. S. 1–41.
- Sjöblom, Paula. 2006. Toiminimen toimenkuva – suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Syrjälä, Väinö. 2016. Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: Danielsen, Martin S., Eggert, Birgit & Jakobsen, Johnny G.G. (red.), *Navn og navnebærer. Rapport fra NORNAS 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014*.
- Syrjälä, Väinö. u.a. Språk – landskap – plats. Språkbrukarna och det offentliga rummet i Svenskfinland.
- Szabó Gilinger, Eszter, Sloboda, Marián, Šimičić, Lucija & Vigers, Dick. 2012. Discourse Coalitions For and Against Minority Languages on Signs: Linguistic Landscape as a Social Issue. I: Gorter, Durk, Marten, Heiko F. & Van Mensel, Luk (red.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 263–280.
- Todd Garvin, Rebecca. 2010. Responses to the Linguistic Landscape in Memphis, Tennessee: An Urban Space in Transition. I: Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barna, Monica (red.), *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters. S. 252–271.
- Tufi, Stefania & Blackwood, Robert. 2010. Trademarks in the Linguistic Landscape: Methodological and Theoretical Challenges in Qualifying Brand Names in the Public Space. *International Journal of Multilingualism* 7:3. S. 197–210.